

Programozás alapjai II. Grafikus felületek és a C++ (Ismeretbővítő, fakultatív előadás)

Szeberényi Imre, Somogyi Péter
BME IIT

<szebi@iit.bme.hu>

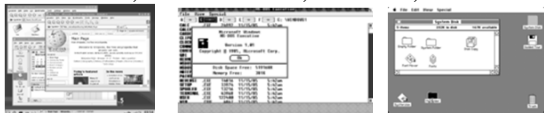

Minden sokat változott...

Grafikus megjelenítő se volt mindig

- Annak ellenére, hogy a 60-as években már volt grafikus megjelenítő elterjedésükre még várni kellett. (egér: 1963)
- A mai értelemben vett grafikus felhasználói felületek (GUI) a 80-as években alakultak ki.
- X Window, MS Windows, Mac OS, ...

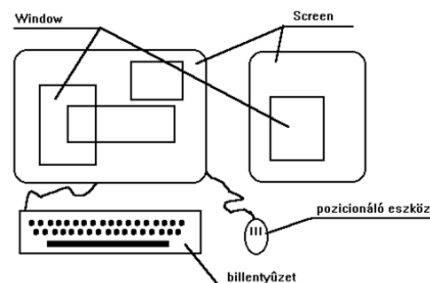
Hogyan működnek ?

- Objektum szemlélet (widget, gadget)
- **Eseményvezérelt** (objektumok eseményekkel kommunikálnak)
- A felhasználói felület tervezése és a program logikája gyakran elválik (külön módosítható)
- Első elterjedt grafikus rendszer a UNIX szabványos grafikus felülete az X Window rendszer, amit objektum szemléletű, de nem OO nyelven írták (C-ben)

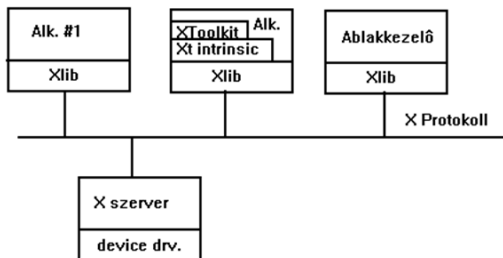
X window rendszer fogalmai

- Kliens = a szolgáltatást igénybe vevő.
- Egy adott berendezés (gép) egyszerre elláthat szerver funkciókat is, és kliens programokat is futtathat.
- X szerver = az X display-t működtető, a kliensek számára grafikus szolgáltatást nyújtó program.

X display = munkahely felépítése

X rendszer szoftver architektúrája

Eseményvezérelt alkalmazás

- **Inicializálás:**
Kapcsolódás a szerverhez, window-k létrehozása, szerver erőforrások lefoglalása és attribútumaik beállítása.
- **Eseményhurok:**
a programhoz érkező események feldolgozása.
  - Nem a program vezérli a felhasználót, hanem a felhasználó a programot

Kapcsolódás a szerverhez

HOST:SERVER.SCR

alakú azonosító stringgel történik, amit vagy explicit kap a megfelelő Xlib rutin, vagy az explicit megadás hiányában a **DISPLAY** környezeti változóból veszi.

- **HOST:** A szervert futtató számítógép hálózati azonosítója (név vagy cím).
- **SERVER:** Az adott hoston futó szerver azonosító száma (0. az első szerver).
- **SCR:** A kívánt screen sorszáma (0. az első).
  - Például: bubuka.iit.bme.hu:0.0

„Egyszerű” X program

```

int main() {
    Display *display;
    Window wMain;
    XEvent event;
    if ((display = XOpenDisplay(NULL)) == NULL) {
        fprintf(stderr, "Can't connect\n"); exit(1);
    }
    wMain = XCreateSimpleWindow(display,
        DefaultRootWindow(display), 0, 0, width,
        height, borderWidth, border, backgroundColor);
    további inicializálások, gc, eseménymaszk, ablakok ...
    XMapWindow(display, wMain);
    while(1) {
        XNextEvent(display, &event);
        események kezelése
    }
    XCloseDisplay(display);
}
  
```

Események kezelése

```

XSelectInput(display, wMain, ExposureMask |
    KeyPressMask | ButtonPressMask |
    StructureNotifyMask);
XMapWindow(display, wMain);
while(1) {
    XEvent event;
    XNextEvent(display, &event);
    switch(event.type) {
        case ConfigureNotify:
            ...
            break;
    }
    események felismerése
}
  
```

események kiválasztása

eseményhurok

Események kezelése /2

```

case Expose:
    ...
    XDrawString(display, wMain, gc, ...
    ...
    break;
case KeyPress:
case ButtonPress:
    ...
    if (...) {
        XUnloadFont(display, font_info->fid);
        XFreeGC(display, gc); XCloseDisplay(display);
        exit(1);
    }
}
  
```

rajzolás

erőforrások felszabadítása

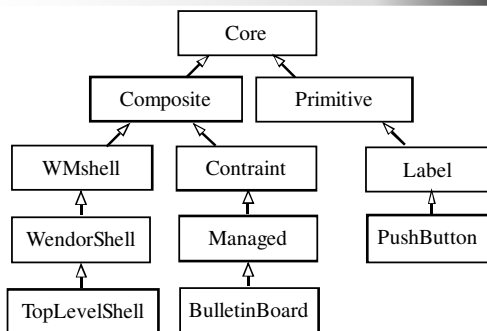
Lehet egyszerűbben ?

- Az X toolkit intrinsic, mint "OO motor" szolgáltatásaira épülő toolkit segítségével.
  - Athena, OpenLook, Motif, CDE, KDE ...
- Objektum orientált (pl. C++) nyelvhez kapcsolódó könyvtárak / toolkitiek alkalmazásával
  - Agar, CEGUI, CLX, dlib C++, FLTK, FOX, GLUI, GTK+, IUP, Juce Lgi, Qt, Quinta, Tk, TnFOX, Ultimate++, VCF, wxWidgets, YAAF, XForms, XVT, ...

Toolkit

- Objektum típusokat definiál, melyekkel megvalósíthatók a szokásos GUI elemek
  - label, button, radiobutton, checkbox, editbox, bulletinboard, scrollbar, stb.
- Az objektumok közös őssel rendelkeznek (widget, v. gadget).
- Származtatással újabb objektumok hozhatók létre.
- Az objektumok kommunikálnak az alkalmazással és az X szerverrel.

Motif toolkit hierarchia (részlet)

Motif hello

```

#include <stdio.h>
#include <X11/Intrinsic.h>
#include <Xm/Label.h>
main(int argc, char *argv[]) {
    Widget topLevel, hello;
    topLevel = XtInitialize(argv[0],
        "Motifhello", NULL, 0, &argc, argv);
    hello = XtCreateManagedWidget("hello",
        xmLabelWidgetClass, topLevel, NULL, 0);
    XtRealizeWidget(topLevel);
    XtMainLoop();
}
    
```

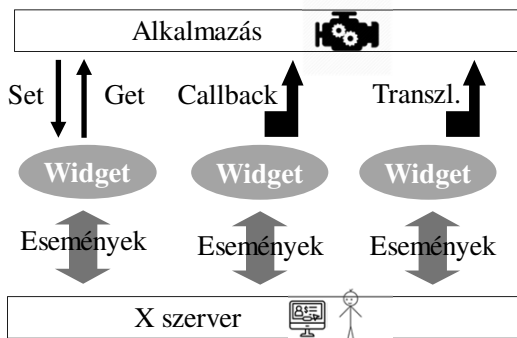
publikus header

new

osztály

eseményhurok

Komunikációs sémák

MS Windows

- Szintén a 80-as évek elején indult
- Hasonló alapelvek:
  - eseményvezérlés
  - raszter orientált grafika
  - objektum orientált szemlélet
- Fő különbségek:
  - az X nem része az OS-nek
  - az X hálózatorientált
  - az X szerver/kliens megközelítésű

MS windows program szerkezete

```
WinMain(.....) { // inicializálások
// ablak mint "objektum" regisztrálása
// menü, kurzor, icon, méret, szín, eseménykezelő, ...
  RegisterClass(.....);
// létrehozás
  InitInstance(.....) ;
// üzenetek feldolgozása:
  while (GetMessage(&msg, NULL, 0, 0)) {
    TranslateMessage(&msg);
    DispatchMessage(&msg);
  }
}
```

MS windows eseménykezelés

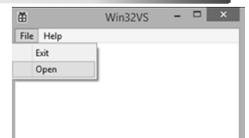
```
WndProc(...) {
....
switch (message) {
case WM_PAINT:
  hdc = BeginPaint(hWnd, &ps);
  ....
  EndPaint(hWnd, &ps);
  break;
case WM_DESTROY:
  PostQuitMessage(0);
  break;
....
}
V. Studio: new project → visual c++ → win32 project
```

new project → visual c++ → win32 proj

- Skeleton alkalmazás keletkezik.
- Fordítható, üres ablak, menüje is van.
- GUI elemeit külön szöveges fájlban írjuk le (resource file, *.rc)
- Külön editorral, vagy szövegesen szerkeszthető.
- Resource compiler lefordítás után (*.res) belegyűrja az exe-be, így együtt hurcolható.

RC file példa

```
IDC_WIN32VS MENU
BEGIN
  POPUP "&File"
  BEGIN
    MENUITEM "E&xit",    IDM_EXIT
    MENUITEM "&Open",    IDM_OPEN
  END
  POPUP "&Help"
  BEGIN
    MENUITEM "&About ...",  IDM_ABOUT
  END
END
```


FOX toolkit

- C++ alapú
  - átgondolt (...)
  - kis méretű
  - platform független (X, MS, Mac)
  - számos ma szokásos megoldás
    - perzisztencia,
    - úszó dobozok,
    - buborék tippek
- <http://www.fox-toolkit.org/>

FOX hello

```
int main(int argc, char *argv[]){
  FXApp application("Hello", "FoxTest");
  application.init(argc, argv);
  FXMainWindow *main=new FXMainWindow(&application,
    "Hello", NULL, NULL, DECOR_ALL);
  new FXButton(main, "&Hello Fox!", NULL,
    &application, FXApp::ID_QUIT);
  application.create();
  main->show(PLACEMENT_SCREEN);
  return application.run();
}
```

üzenet

szerver oldalon

eseményhurok

FOX eseménykezelés

- Események kezelését makrókkal felépített táblák segítik. -> callBack függvények

```
FXDEFMAP (myWindow) myWindowMap[]={
  FXMAFFUNC (SEL_COMMAND, myWindow::ID_QUIT,
  myWindow::cbFv),
```

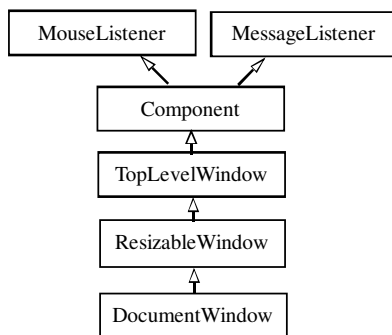
esemény

- Függvények egységes üzenetformátumot kapnak:
  - long cbFv(FXObject* sender, FXSelector sel, void *ptr);

JUCE toolkit

- C++ alapú, jobban kihasználja a C++ lehetőségeit
  - átgondolt
  - kis méretű
  - platform független (X, MS, MAC, Android)
  - makróktól mentes
  - OpenGL integráció
  - GPL + Commercial
  - cross platform audio
- <https://www.juce.com/>

Objektum hierarchia példa

JUCE hello

```
class JUCEHelloApplication :public JUCEApplication {
  HelloWorldWindow* helloWorldWindow;
public:
  void initialise (const String& commandLine) {
    helloWorldWindow = new HelloWorldWindow();
  }
  void shutdown() {
    delete helloWorldWindow;
  };
};
START_JUCE_APPLICATION (JUCEHelloApplication)
```

megvalósítandó metódusok

JUCE hello /2

```
class HelloWorldContentComponent :public Component {
public:
  void paint (Graphics& g) { // paint üzenet
    g.fillAll (Colours::white);
    g.setColour (Colours::black);
    g.setFont (20.Of, Font::bold);
    g.drawText (T("Hello World!"),
    0, 0, getWidth(), getHeight(),
    Justification::centred, false);
  }
};
class HelloWorldWindow :public DocumentWindow {
public:
  HelloWorldWindow() :DocumentWindow (
    T("Hello World"), Colours::yellow,
    DocumentWindow::allButtons, true ) {
    setContentComponent (
    new HelloWorldContentComponent());
    setVisible (true);
  };
};
```

interfész jelleg

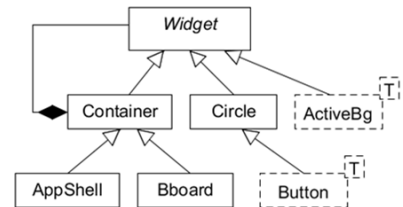
FLTK toolkit

- C++ alapú, kihasználja a C++ lehetőségeit
  - kis méretű
  - FLUID (Fast Light User-Interface Designer)
  - platform független (X, MS, MAC)
  - makróktól mentes
  - OpenGL integráció, GLUT kompatibilis
  - GNU
  - uCFLTK mikrokontrollerekhez
- <http://www.fltk.org>

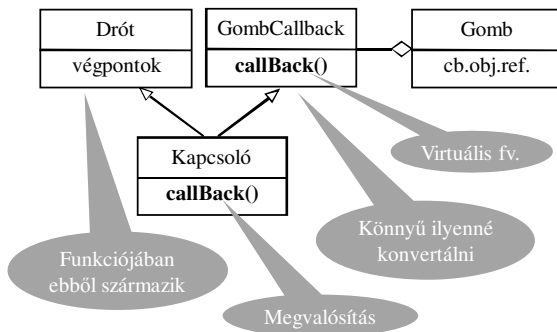
FLTK hello

```
class Hello :public Fl_Window {
    static void quit(Fl_Widget*,void*) {//privát m.
        exit(0);
    }
public:
    Hello(int w, int h, const char *n=0)
        :Fl_Window(w, h, n) {
        Fl_Button *bt =
            new Fl_Button(10, 10, 100, 25, "Exit");
        bt->callback(quit); //cb. fv. összerendelés
        callback(quit);
        show(); //megjelenítés
    }
};
int main() {
    Hello hel(400, 200, "Hello");
    return Fl::run(); //eseménykezelés indul
}
```

SDL_bboard demo

callback mechanizmus

Kapcsoló megvalósítása

```
class GombCallback { // callback funkcióhoz
public:
    virtual void callBack() = 0; // virtuális cb. függvény
};

class Gomb { // felhasználói felület objektuma
    GombCallback &cb; // objektum referencia
public:
    Gomb (GombCallback &t) :cb(t) {} // referencia inic.
    void Nyom() { cb.callBack(); } // megnyomták
    ....
};
```

Kapcsoló megvalósítása/2

```
class Kapszolo :public Drot, public GombCallback {
    int be; // állapot
public:
    void ki();
    void be();
    void callBack() { if (be) ki(); else be(); } // callback
};
...
Kapszolo k1;
Gomb g1(k1); // kapcsoló és a callBack fv. összerendelésé
```

signal/slot mechanizmus

- Az örökkelssel megvalósított callback mechanizmus nagyon szoros csatolást jelent a két objektum között, ráadásul nem típusbiztos.
- signal/slot lényegesen lazább csatolást jelent.

▶ → signal

slot → ◀

```
Boost:
struct Hello {
    void operator() { ..... }
};
boost::signal<void ()> sig;
Hello hello;
sig.connect(hello);
sig();
```

signal/slot mechanizmus/2

- Ez a mechanizmus világosabban lehetővé teszi a callback függvények összerendelését.
- Kevésbé szoros csatolás ad, ugyanakkor paraméterezhető és típusos.

```
boost::signal<float (int, int)> sig;  
cout << sig(1, 2);
```

- Megvalósítás:
  - template-tel (boost, sigslot)
  - preproceszorral (Qt)

Példa: sigslot lib

```
struct Gomb {  
    signal0<> kapcsol;  
    ...kapcsol();  
};  
struct Kapcsoló : public has_slots<> {  
    void be();  
};  
Gomb g1; Kapcsoló k1;  
g1.Kapcsoló.connect(&k1, &kapcsoló::be);
```

A kapcsoló fv. hívás operátorát összeköti

Példa: Qt

```
struct Gomb : public QObject {  
    Q_OBJECT  
    signals:  
        void kapcsol();  
};  
struct Kapcsoló : public QObject {  
    Q_OBJECT  
    public slots:  
        void be();  
}; // moc (Meta-object compiler)
```

moc kulcsszó
(preproceszor)

Qt toolkit

- C++ alapú
- kiegészítő utasítások → előfeldolgozó
- platform független (X, MS, MAC)
- OpenGL integráció, GLUT kompatibilis
- 2008: Nokia
- 2009-től LGPL, QPL, és üzleti licenc
- 2012: Digia, 2014-től Qt Company
- számos további nyelv:
  - Python, C#, Ruby, Ada, Perl, PHP, Haskell
- Migrációs lehetőségek (MFC, Motif)
<http://qt-project.org>, <http://qt.digia.com/>

Qt hello

```
#include <QApplication>  
#include <QPushButton>  
  
int main(int argc, char *argv[]) {  
    QApplication app(argc, argv);  
  
    QPushButton hello("Hello world!");  
  
    connect (&hello, SIGNAL(clicked()), &app,  
            SLOT(quit()));  
  
    hello.resize(100, 30);  
  
    hello.show();  
    return app.exec();  
}
```

Qt platformok

- Android
- Blackberry
- iOS
- Linux/X11
- Mac OS X
- ~~Symbian~~
- Windows
- Windows CE
- Raspberry Pi

Wt toolkit

- Egy érdekes példa a Wt (Web Toolkit)
- Segítségével teljesen C++-ban írhatunk meg egy web alkalmazást, ami minden szokásos dolgot tartalmazhat pl. sessionkezelést is.
- Nem kell ismerni egyéb technológiát mint pl: HTML, CSS, Java, php, stb.
<http://www.webtoolkit.eu>

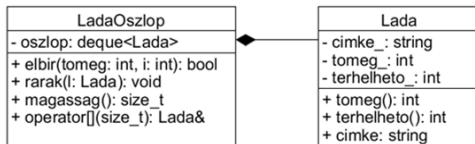
Wt hello

```
WApplication *createAppl(const WEnvironment& env){
    WApplication *appl = new WApplication(env);
    appl->setTitle("Hello world!");
    appl->root()->addWidget(
        new WText(L"<h1>Hello, World!</h1>"));
    WPushButton *Button = new
        WPushButton(L"Quit", appl->root());
    Button->clicked.connect(SLOT(appl,
        WApplication::quit));
    return appl;
}

int main(int argc, char **argv){
    return WRun(argc, argv, &createApplication);
}
}
```

11. heti labor példa

- Ládákat modellezünk. Minden ládának van felirata, teherbírása és tömege.
- A ládákból ládaoszlopokat építünk. A teherbírás túllépésekor a láda összetörik.

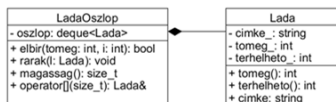

Lada.h

```
class Lada {
    std::string cimke_; ///< Lada felirata
    int tomeg_; ///< Lada tömege
    int terhelheto_; ///< Lada max. terhelhetősége
public:
    Lada(std::string cimke, int tomeg=10, int m=100)
        :cimke_(cimke), tomeg_(tomeg), terhelheto_(m) {}
    // Visszaadja a láda tömege.
    int tomeg() const { return tomeg_; }
    // Lada maximális terhelhetősége
    int terhelheto() const { return terhelheto_; }
    // Szöveges cimke.
    std::string cimke() const { return cimke_; }
};
```

LadaOszlop.h

```
class LadaOszlop {
    std::deque<Lada> oszlop; ///< ládak (első felül)
public:
    bool elbir(int t, size_t i) const ;
    // Uj lada helyez az oszlop tetejére.
    void rarak(Lada l);
    // Lada szama az oszlopban.
    size_t magassag() const;
    // A lada eleresere indexelessel
    Lada& operator[](size_t i);
};
```


LadaOszlop.cpp

```
bool LadaOszlop::elbir(int t, size_t i) const {
    for (size_t j = 0; j < i; j++)
        t += oszlop[j].tomeg();
    return oszlop[i].terhelheto()>=t;
}

void LadaOszlop::rarak(Lada l) {
    for (int i=oszlop.size()-1; i>=0; i--)
        if (!elbir(l.tomeg(), i))
            oszlop.erase(oszlop.begin()+i); //random iter
    oszlop.push_front(l);
}

Lada& LadaOszlop::operator[](size_t i) {
    return oszlop[i];
}
```

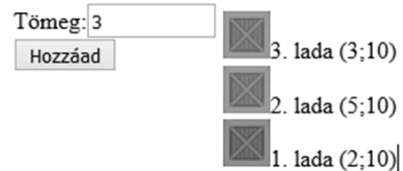

LadaWidget.h

```
#include <Wt/WContainerWidget>
#include <Wt/WTable>
#include "ladak.h"

// Az oszlopot reprezentáló webes kezelőelem
class LadaWidget :public Wt::WTable,public LadaOszlop{
public:
    LadaWidget(Wt::WContainerWidget* parent = 0);
    // Uj lada hozzáadása.
    hozzaad(Lada l);
    // Megjeleníti a ladakat.
    // @param t - felső láda tömege
    void rajzol(int t);
};
```

Megjelenítés, hogyan?

LadaWidget.cpp

```
#include <Wt/WContainerWidget>
#include <Wt/WLabel>
#include <Wt/WTable>
#include <Wt/WImage>
#include "ladawidget.h"

using namespace Wt;

LadaWidget::LadaWidget(WContainerWidget* parent)
    : WTable(parent) {}

void LadaWidget::hozzaad(Lada l) {
    rarak(l);
    rajzol(l.tomeg());
}
```

LadaWidget.cpp

```
void LadaWidget::rajzol(int t) {
    WTable::clear(); // toroljuk a megj. ladakat

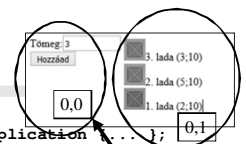
    for (size_t i = 0; i < magassag(); i++) {
        WLabel *l =
            new WLabel((*this)[i].cimke(), elementAt(i,0));
        WImage *kep;
        if (elbir(t,i))
            kep = new WImage("img/chest.png");
        else
            kep = new WImage("img/chest-red.png");
        l->setImage(kep);
    }
}
```

LadaApplication.h

```
class LadaApplication : public WApplication {
    int db; //< Ládák egyedi címkézéséhez
    LadaWidget *ladak; //< A ládák táblázata
    WLineEdit *tomegLine; //< Tömeg beviteli mező
    // Új láda hozzáadása
    void hozzaad() {
        int tomeg = lineToint(tomegLine);
        int max = 10; // most fix
        std::ostringstream ss;
        ss << ++db << ". lada (" << tomeg << " ";
        << max << " ";
        ladak->hozzaad(*new Lada(ss.str(), tomeg, max));
    }
public:
    LadaApplication(const WEnvironment& env);
};
```

LadaApplication

```
class LadaApplication : public WApplication {
public:
    LadaApplication(...) {
        WTable* layout = new WTable();
        root()->addWidget(layout);
        WTable* panel = new WTable(layout->elementAt(0,0));
        ladak = new LadaWidget(layout->elementAt(0,1));
        layout->elementAt(0,1)->setPadding(5);
        WLabel* label = new WLabel(WString::tr("TÖMEG"),
            panel->elementAt(0,0));
        tomegLine = new WLineEdit("3",
            panel->elementAt(0,0));
        tomegLine->setValidator(new WIntValidator(0, 200));
        label->setBuddy(tomegLine); // a felirat melle
        WPushButton* button=new WPushButton(WString::tr("AD"),
            panel->elementAt(2,0));
    }
};
```


LadaWidget

```
// eseménykezelő függvények bekötése
button->clicked().connect(this,
    &LadaApplication::hozzaad);
tomegLine->keyWentUp().connect(this,
    &LadaApplication::tomegValtozott);
}

WApplication *createApplication(const
    WEnvironment& env) {
    return new LadaApplication(env);
}

int main(int argc, char **argv) {
    return WRun(argc, argv, &createApplication);
}
```

Felhasználói input

Egysoros editbox

```
tomegLine = new WLineEdit("3",
    panel->elementAt(0,0));
```

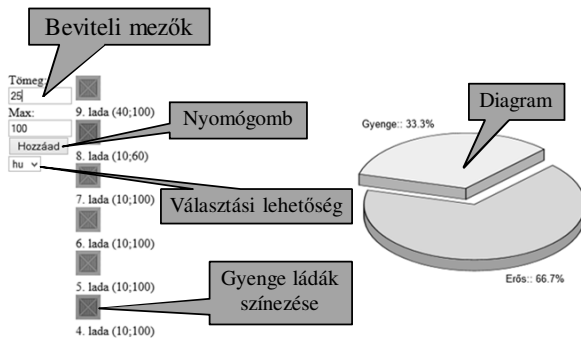
Nyomógomb esemény bekötése:

```
button->clicked().connect(this,
    &LadaApplication::hozzaad);
```

Billentyű felengedése az editboxban:

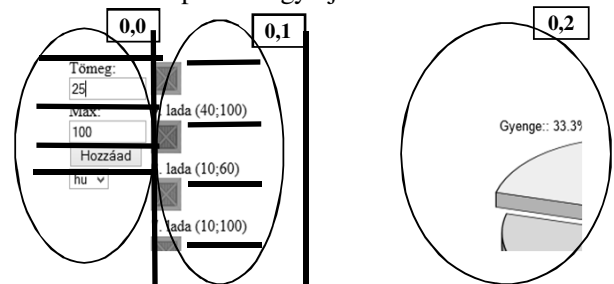
```
tomegLine->keyWentUp().connect(this,
    &LadaApplication::tomegValtozott);
```

Megjelenítés

Fő grafikus elemek helye

Táblázatokkal helyezük el a widgeteket.
A ládaoszlop belül egy újabb táblázat.

Internationalization & Localization

- i18n = internatiloization
- l10n = localization (kulturális beágyazás)

Különböző jelek, formátumok

- dátum, idő,
- pénznem, jelek, mértékegységek

Különböző nyelveken

i18n és l10n támogatása

- GNU gettext
- Wt::WMessageResourceBundle
- OASIS XLIFF
- POSIX catalogs
- Qt ts/tm
- Java properties
- Windows resources
- ...

WMessageResourceBundle

- A Wstring::tr metódusa egy belső azonosító alapján a nyelvi környezetnek megfelelő xml formátumú fájlból olvassa ki szöveget. pl:

```
WPushButton(WString::tr("HOZZAAD"), ...
<messages>
  <message id='TOMEG'>Tömeg</message>
  <message id='HOZZAAD'>Hozzáad</message>
</messages>
<messages>
  <message id='TOMEG'>Mass</message>
  <message id='HOZZAAD'>Add</message>
</messages>
```

app.xml

app_en.xml

Fejlesztés támogatása

- Sok állomány → egy alkalmazás
- Hogyan és melyiket kell lefordítani?
- Melyik változat az legutolsó?
- IDE (integrált fejlesztő eszköz)
  - fordítást belső eszközzel támogatja (nyelvet ismeri)
  - verziókövetést külső eszközzel
- Önálló univerzális eszközök
  - nem csak az adott nyelvhez

make

- Egy szöveges leírás (*Makefile*), és az állományok módosítási ideje alapján végrehajtja cél (program, dokumentáció stb.) előállításához szükséges parancsokat.
- Makefile:
  - makró definíciók,
  - függőségi információk (szabályok és implicit szabályok)
  - végrehajtható parancsok
  - megjegyzések

Makefile szerkezete

Makródefiníció:

makró_név = string

Szabályok:

cél1 [cél2] [:] [feltétel1...] [;parancsok] [#...]
[<TAB>parancsok][#...]

make példa

```
prog: x.o y.o z.o
cc x.o y.o z.o -o prog

x.o: x.c x.h
cc -c x.c

y.o: y.c x.h
cc -c y.c

z.o: z.c
cc -c z.c
```

feltételek

cél

parancs

!!!!!! A parancsok előtt <TAB> van !!!!!

make példa/2

```
OBJECTS = x.o y.o z.o
HEADS = x.h
prog: $(OBJECTS)
      $(CC) $(OBJECTS) -o prog
$(OBJETS) : $(HEADS)
```

```
.c.o:
      $(CC) -c $<
implicit szabály miatt a .o-k egyértelműen előállíthatók.
```

make változatok

Számos változata és kiegészítése van:

- make (eredeti)
- BSD make
- GNU make
- nmake (Microsoft)
- CMake – cross platform make